

قانون اصول محاکمات جزائی

و استرداد مجرمین

فصل اول

دعوی عمومی

تعریف دعوی عمومی - ذیحق در تعقیب - شروع به تعقیب - موارد تعقیب - تعقیب شونده - مشمول تعقیب - تعلیق حق تعقیب - سقوط حق تعقیب :

تعریف دعوی عمومی

تعقیب جنبه عمومی جرائم واقعه دعوی بر مجرم و درخواست مجازات اواز حقوق جامعه است ولی اعمال این حق بطور کلی بمدعیان عمومی واگذار گردیده (مواد ۲ و ۳ و ۵ و ۶ قانون اصول محاکمات جزا) علت تعلق حق مزبور بجامه اینست که وقوع جرم مستلزم اضطراب حال افراد جامعه و اختلال امور و انتظام عمومی میشود . لزوم حفظ منافع و مصلحت عمومی ایجاب میکند که جامعه مجرم را مجازات کند تا خود دیگر مرتکب چنین عملی نشود و نیز باعث عبرت سایرین گردد . چون اعمال تعقیب عمومی بمباشرت و دخالت تمام افراد جامعه ممکن نیست انجام این وظیفه بعهده حکومت و دولت تفویض شده که بنام هیئت اجتماع مقصر را تعقیب نماید . ولی حکومت نیز بنوبه خود مامورین مخصوصی را (مدعیان عمومی) مامور انجام وظیفه مزبور نموده تا در تحت نظر او مجرمین را تعقیب نمایند .

ذیحق در تعقیب

اعمال حق تعقیب عمومی بعهده مدعیان عمومی میباشد (مواد ۲ و ۳ و ۵ و ۶ اصول محاکمات جزائی) مدعیان عمومی صاحب منصبانی هستند که از طرف

حکومت و دولت برای حفظ حقوق عامه و نظارت در اجرای قوانین معین شده اند .

در امور جزائی مدعیان عمومی مکلف میباشدند که جرائم را اعم از خلاف و جنحه و جنایت بازرسی و تعقیب نمایند و حدود اختیارات آنها از این حیث در قانون اصول محاکمات جزائی مقرر میباشد .

مدعیان عمومی در امور جزائی و نیز در امور حقوقی که جنبه عمومی دارد مداخله اصلی می نمایند .

در محاکمات جزائی تشکیل محکمه بدون حضور مدعی العموم یا نماینده او قانونی نیست . حضور او در مراحل محاکمه لازم است و حتی در صورت مجلس خلاصه مذاکرات و حکم محکمه باید این نکته ذکر شود والا حکم در دیوان عالی تمیز نقض خواهد شد .

علاوه بروظایف قضائی مدعی العموم وظایف اداری نیز دارد از قبیل حفظ حقوق سفار و مجانین و غائب مفقودان و حفظ تر که متوفی در صورت غیبت یا معلوم نبودن ورثه یا بعضی از آنها برای این منظور در پار که بدایت شعبه مخصوصی بنام دفتر مجبورین و تحریرتر که تشکیل میگردد (ماده ۱۶ قانون اصلاح اصول تشکیلات عدلیه مصوب ۶ دیماه ۱۳۱۵)

مدعیان عمومی اعمال حق تعقیب مینمایند

مدعیان عمومی از لحاظ نیابت و وکالت بجامه دعوی عمومی را تعقیب مینمایند چنانکه ماده پنجاهم قانون اصول تشکیلات عدلیه مصوب ۲۷ تیر ماه ۱۳۰۷ شمس میگوید در محاکمات جزائی مدعی العموم حکم و کیل جماعت را دارد .

در نتیجه مدعیان عمومی نمیتوانند چه قبل از شروع

تعقیب چه در جریان تحقیقات و چه بعد از صدور حکم مجازات با متهم صالح نمایند. مثلاً از اقامه دعوی یا اجرای مجازات سرفنظار کنند بشرط اینکه متهم خسارات مدعی خصوصی را تأدیه نماید. همچنین مدعیان عمومی حق استرداد دعوی عمومی را نداشته‌اند و نیز نمیتوانند از تعقیب آن چه صریحاً و چه ضمناً سرفنظار نمایند. مثلاً اگر مدعی - العموم استیفاء یا تمیز خواست نمی تواند آنرا پس بگیرد و یا قبل از تقاضای تمیز یا استیفاء حق استیفاء یا تمیزی خود را اسقاط نماید.

نکات این امر اینست که حق تعقیب عمومی متعلق به جامعه و مثل حق شخصی افراد نیست تا قابل صلح و گذشت ناشکی خصوصی باشد فقط جامعه می تواند حق خود را بوسیله وضع قانون مخصوصی اسقاط نماید مثلاً در موارد مرور زمان یا اعلان عفو عمومی نسبت به تقصیرات گذشته.

عدم مسئولیت مدعیان عمومی

نظر باینکه اقدامات مدعیان عمومی در تعقیب دعوی وظیفه محسوب و بنام جامعه و برای مصالح عموم است بنا بر این اگر ضمن اجرای وظایف دچار اشتباهی شده موجب ضرر اشخاص مورد تعقیب شوند در مقابل آنها مسئول نخواهند بود. مثلاً اگر مدعی العموم مطابق دلائل و قرائن قابل اعتماد کسی را تعقیب نماید و بعد محکمه حکم برائت او را صادر کند نمی توان در چنین موردی مدعی العموم را مسئول قرار داد. اگر غیر از این باشد مدعی العموم وقتی اقدام بتعقیب میکند که دلائل اتهام قطعی بوده و دیگر احتمالاً بر بی تقصیری متهم نرود و بدین طریق انجام وظایف برای او دشوار خواهد بود.

ماده ۴۰۵ اصول محاکمات جزائی نیز موید مراتب فوق میباشد. متهم در صورتیکه برائت او از تقصیر ثابت شده میتواند از اشخاصیکه با او تهمت زده‌اند در محکمه ادعای خسارت نماید و کسانیکه قانوناً حق بازرسی در جنایات دارند مانند مدعی العموم و اداره شهر بانی و امنیه

از این قاعده مستثنی هستند و ادعای خسارت از آنان جایز نیست ولی شکایت از آنان بروسای مستقیم آنان جایز است. اقدامات و عملیات مدعی العموم که منتهی بضرر متهم میگردد فقط وقتی موجب عدم مسئولیت او خواهد بود که از روی سوء نیت و طرفداری نباشد. البته در صورت تعدد و سوء استعمال اختیارات یا عدم رعایت قوانین مقرره ممکن است مسئولیت جزائی یا مالی یا انتظامی مطابق قوانین مقرره متوجه مدعیان عمومی شود.

تشکیلات اداره مدعی العمومی

مطابق قانون اخیر اصول تشکیلات عدلیه (مصوب ۲۷ تیر ماه ۱۳۰۷) در معیت هر یک از محاکم ابتدائی و استیفاء و همچنین دیوان عالی تمیز یک اداره مدعی - العمومی یا پار که تشکیل شده است.

پار که تمیز مرکب است از مدعی العموم تمیز و یک معاون اول و باندازه احتیاج مساوی دوم.

پار که استیفاء تشکیل میشود از مدعی العموم استیفاء و یک نفر وکیل عمومی برای هر شعبه در صورتی که محکمه استیفاء دارای چندین شعبه باشد.

پار که بدایت عبارت است از یک نفر با-م مدعی العموم بدایت و بقدر لزوم وکیل عمومی که معاون مدعی العموم محسوب می شوند.

وزارت عدلیه با در نظر گرفتن احتیاجات کشور عده آنها را در هر نقطه و محل تعیین مینماید.

طبق قانون اصول تشکیلات مصوب ۶ دیماه ۳۱۵ در نقاطیکه محکمه ابتدائی در مقر محکمه صلح نباشد وزارت عدلیه می تواند محاکمه در امور جنحه را به محکمه صلح واگذار نماید. در این مورد وظیفه مدعی - العموم را عضو علی البدل محکمه و در صورت غیبت او مدیر دفتر انجام خواهد داد. در این صورت محکمه صلح از حیث جریان محاکمه و صدور حکم تابع مقررات محکمه جنحه خواهد بود و مرجع رسیدگی استیفاءی احکام محکمه استیفاء است.